

Nr 356

Av herr Eliasson i Stockholm, *angående beredande av möjlighet till lämpligare behandling av värnpliktiga, som av religiösa betänkligheter vägrar att utföra vapenfri tjänst.*

Genom lag den 26 mars 1943 med vissa bestämmelser angående vapenfria värnpliktiga gives under vissa betingelser möjlighet för den som av samvetsbetänkligheter anser sig icke kunna fullgöra militärtjänst att erhålla befrielse från skyldighet att fullgöra vapentjänst.

Möjlighet till befrielse från vapenfri militärtjänst föreligger icke. Med hänsyn särskilt till rådande religionsfrihet innebär tvingande av den som av religiösa betänkligheter anser sig förhindrad att utföra även sådan tjänst ett ingripande avsteg. Problemet torde väl företrädesvis vara aktuellt för medlemmar tillhörande sekten »Jehovas vittnen», vilka vanligen torde hävda den uppfattningen att deras religion förbjuder dem att även göra vapenfri militärtjänst. Då de under hänvisning härtill vägrar att utföra militärtjänst dömes de jämlikt 26 kap. strafflagen antingen för lydnadsbrott jämlikt 1 § eller för grovt tjänstefel jämlikt 18 § beroende på om vägran skett mot militär befälhavare under inkallelse till vapentjänst eller under inkallelse till vapenfri tjänst. Straffen blir regelmässigt fängelse. Villkorlig dom torde i princip icke förekomma. Upprepat ådömande av fängelsestraff i sådana fall är vanligt, sedan vederbörande efter avtjänandet av det första straffet ånyo inkallats till tjänstgöring och förklarat sig vidhålla sin tidigare uppfattning. Härvid tillämpas regelmässigt efter varje tillfälle ett förhöjt straff. Jämfört med den starkt humana syn som i synnerhet under senare år präglat vår kriminallagstiftning och rättsskipning framstår behandlingen av dessa människor närmast som hänsynslös. De är fanatiskt övertygade om riktigheten av sina teorier. De uppfattas icke av allmänheten som brottslingar och hör icke hemma bland ett ordinärt fängelseklientel. Deras »återanpassning» genom fängelsestraff är meningslös. Genom det sätt på vilket de i brottmålsprocessen driver sitt försvar — ofta med uppläsande av långa biblecitater och grundlagsbestämmelser — blir de i tillfälle att propagera för sina åsikter. För sina meningsfränder framstår de som martyrer för sin tro, och den nuvarande behandlingen av dessa lagöverträdare kan lika väl tänkas befästa deras tro och mana dem till efterföljd som att avhålla dem.

Givet är att med hänsyn till försvaret starka skäl föreligger att så många som möjligt fullgör sin värnplikt. Vid den avvägning, som genom 1943 års

lagstiftning gjorts mellan enskilda och allmänna intressen har man intagit den inställningen att man icke mot vederbörandes samvetsbetänkligheter bör tvinga honom att fullgöra vapentjänst. Det må synas aldrig så meningslöst att av religiösa skäl vägra att utföra vapenfri tjänst, så kan dock såsom ostridigt konstateras att sådan religiös övertygelse hos t. ex. ifrågavarande sekt föreligger. Därest risk ur allmän synpunkt skulle föreligga att helt lämna utväg öppen för befrielse för den som på grund av religiösa samvetsbetänkligheter vägrar att utföra även vapenfri militärtjänst, kan andra utvägar prövas till mildrande av alltför generell och hård behandling av dessa fall. En utväg vore t. ex. att åtal skulle ske endast efter särskilt tillstånd av statsåklagare eller riksåklagaren. Bibehöll man kriminaliseringen skulle polisutredning i alla sådana fall kvarstå. Härvid torde väl som regel kunna fastställas, t. ex. genom förhör med representant för vederbörande organisation, den misstänktes släkt och bekantskapskrets, hur det förhåller sig med den misstänktes övertygelse. Visade sig härvidlag att simulation förelåg, skulle givetvis åtal ske. I övrigt skulle i princip åtalseftergift förekomma. Vill man icke godkänna en så vid möjlighet till åtalseftergift kan ju framför allt genom motiv, på sätt som i andra liknande fall skett där särskild åtalsprövning föreligger, angivas i vilken omfattning åtal skall behöva ske. Härvid kan t. ex. allmänna beredskapsläget, misstanke om simulation, tendens till ökning av antalet befrielser vara tänkbara åtalsfaktorer.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå utredning beträffande möjlighet till lämpligare behandling av sådana som på grund av religiösa betänkligheter icke anser sig kunna utföra ovan angiven tjänstgöring.

Stockholm den 26 januari 1958

Lennart Eliasson